

УДК 37:174.7]:004.8

DOI: 10.31376/2410-0897-2025-2-58-41-48

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ВИКЛИК АКАДЕМІЧНІЙ ДОБРОЧЕСНОСТІ: ЕТИЧНИЙ ВИМІР ОСВІТНЬОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Пелешок Ольга Олексіївна

доктор філософії з журналістики (PhD), асистент кафедри журналістики
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
e-mail: olga.peleshok@tnpu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-9844-4480

У статті проаналізовано етичні виклики, що постають у зв'язку з інтеграцією штучного інтелекту (ШІ) в освітній процес. Наголошено на необхідності переосмислення академічної доброчесності в умовах цифрової трансформації освіти. ШІ розглядається як фактор, що одночасно розширює можливості навчання та створює ризики академічної безвідповідальності. Увагу зосереджено на формуванні етичних стандартів, педагогічного супроводу й інституційних політик для забезпечення відповідального використання ШІ. Обґрунтовано важливість розвитку цифрової етики, критичного мислення та усвідомленого авторства учасників освітнього процесу.

Ключові слова: академічна доброчесність, штучний інтелект, освіта, етика, етичні виклики, освітня відповідальність, ChatGPT.

Постановка проблеми. Розвиток і стрімке впровадження штучного інтелекту (ШІ) в освітній процес радикально трансформують не лише форми подання навчального матеріалу та моделі взаємодії між учасниками освітнього процесу, а й засадничі уявлення про академічну доброчесність. Автоматизовані генератори текстів, зображень та відповідей, зокрема сервіси типу ChatGPT, DALL-E, GrammarlyGO, Copilot тощо, здатні істотно впливати на спосіб виконання студентами навчальних завдань і наукових робіт, що ставить під сумнів межі авторства, самостійності та етичної відповідальності. У цьому контексті постає необхідність концептуального переосмислення академічної доброчесності в умовах цифрової доби, де кордони між допоміжним інструментом і недоброчесним використанням можуть бути розмитими.

Ситуація ускладнюється тим, що сучасне освітнє середовище часто не має чітко сформульованих політик, стандартів і педагогічних практик, які б регламентували використання ШІ з огляду на етичні принципи. Відсутність нормативної бази, неоднозначність у трактуванні академічної доброчесності щодо продуктів, створених ШІ, а також нерівномірна поінформованість викладачів і студентів про можливості та обмеження ШІ-технологій створюють численні суперечності. З одного боку, ШІ може сприяти розвитку навчальної автономії, персоналізації освіти, підвищенню якості текстів; з іншого – він породжує ризики плагіату, втрати критичного мислення, академічної безвідповідальності.

Наукова література, присвячена ШІ в освіті, здебільшого зосереджується на його технологічних або дидактичних аспектах, залишаючи поза увагою етичний вимір освітньої відповідальності. Брак емпіричних досліджень щодо ставлення учасників освітнього процесу до ШІ, нерозробленість механізмів педагогічного супроводу етичного використання технологій, а також невизначеність у формуванні нових академічних норм свідчать про наукову неопрацьованість проблеми. Відтак, необхідним є не лише нормативне, а й педагогічне осмислення взаємозв'язку між ШІ та академічною доброчесністю.

Наукова новизна пропонованого дослідження полягає в акценті на етичному вимірі взаємодії між людиною та технологією в освітньому контексті. Відтак, пропонується розглядати академічну доброчесність не як статичну норму, а як динамічний комплекс етичних рішень, що залежать від рівня цифрової культури, мотивації до навчання та здатності до усвідомленого використання ШІ. Такий підхід відкриває можливості для формування нових педагогічних стратегій, що ґрунтуються на співвідповідальності учасників освітнього процесу. «Інтеграція штучного інтелекту в освіті вже не питання майбутнього – це реальність, з якою освітянам, учням і суспільству доводиться мати справу ледь не щодня. Ігнорувати ці зміни – означає втрачати зв'язок з актуальними процесами трансформації знань, навичок і самої суті навчання» [1]. Таким чином, проблема етичного виміру використання ШІ в освіті виходить за межі технічних міркувань і набуває стратегічного значення для формування нової культури академічної доброчесності. Її дослідження є вкрай важливим у контексті глобалізації, цифровізації освіти та зростання ролі самостійної роботи в освітньому процесі. Це ставить перед педагогічною спільнотою виклик не лише реагувати на зміни, а й активно формувати принципи етичної взаємодії з технологією в інтересах розвитку відповідального, самостійного й критично мислячого здобувача освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перші дискусії щодо застосування штучного інтелекту (ШІ) в академічних дослідженнях датуються 1990–2000-ми роками, коли ШІ почали використовувати для аналізу даних у біоінформатиці, комп'ютерній лінгвістиці та соціальних науках. З 1998 року, з початком

використання ШІ для виявлення плагіату, активізувалися обговорення щодо ролі автоматизованих систем у підтриманні академічної доброчесності та необхідності людського контролю.

Сучасна науково-педагогічна спільнота активно досліджує проблематику застосування ШІ в освіті на різних рівнях. Зарубіжні вчені (А. В. Nassoura [2], С. Srisa-An [3], та ін.) здійснили систематичні огляди та експериментальні дослідження застосування ШІ для персоналізації онлайн-навчання. Дослідження Clare J., Walker S. та Hobson J.[4] розглядають проблему виявлення академічного шахрайства, використовуючи теорію запобігання злочинам і аналітичні дані університетських систем для розробки механізмів профілактики недоброчесної поведінки. Натомість Cotton D.R., Cotton P.A. та Shipway J.R. [5] акцентують увагу на викликах академічної комунікації та доброчесності в епоху генеративного ШІ, зокрема ChatGPT, пропонуючи перегляд традиційних методів оцінювання. Представники Європейської мережі академічної доброчесності (ENAI) Foltynek T., Bjelobaba S., Glendinning I., Reza Khan Z., Santos R., Pavletic P. та Kravjar J. [6] розробили рекомендації щодо етичного використання ШІ в освіті, акцентуючи на дотриманні академічних стандартів, авторства та справедливості оцінювання.

Українські дослідники також звертають увагу на вплив ШІ на якість освіти та академічну доброчесність. Зокрема, С. Горчинський, М. Софілканич та І. Горбенко [7], ідентифікують ризики, пов'язані з використанням моделей типу GPT-3 для створення письмових робіт, що ускладнює оцінювання та порушує принципи академічної доброчесності. Вони підкреслюють необхідність впровадження спеціалізованих засобів виявлення текстів, створених за допомогою ШІ (наприклад, GPTZero, AI Writing Check, CrossPlag). Л. Філіпенко, О. Думанський та О. Козак [8] у своїх дослідженнях наголошують на важливості застосування програмного забезпечення для виявлення плагіату, підготовки здобувачів до академічного письма та суворого дотримання принципів доброчесності як ключових заходів у подоланні академічної недоброчесності, пов'язаної з ШІ.

Наведений огляд не є вичерпним, однак демонструє значну наукову зацікавленість і актуальність проблематики застосування штучного інтелекту у сфері академічної доброчесності та педагогіки.

Мета публікації: проаналізувати вплив застосування штучного інтелекту на дотримання академічної доброчесності в освітньому середовищі, зокрема визначити етичні виклики, що виникають у контексті використання ШІ та окреслити принципи й механізми освітньої відповідальності для запобігання порушенням академічної етики.

Виклад основного матеріалу. Штучний інтелект (ШІ) набув значної популярності, однак його активне впровадження також породило нові виклики та занепокоєння в академічному середовищі [9]. Попри численні можливості й переваги, використання ШІ у вищій освіті (зокрема у навчальному процесі), дослідженнях і науковій діяльності викликає низку етичних та педагогічних питань, а також побоювань щодо дотримання принципів академічної доброчесності. Зокрема, виникають сумніви щодо автентичності та оригінальності контенту, створеного за допомогою ШІ, адже такий контент потенційно може спричинити плагіат і зниження креативності у викладанні, навчанні, дослідницькій та публікаційній діяльності.

За допомогою сервісу Google Trends на основі статистики пошукових запитів було проаналізовано динаміку інтересу до предмета дослідження в Україні. Протягом останнього року домінує тематика штучного інтелекту в освіті, тоді як питання дослідницької етики та академічної доброчесності залишаються менш актуальними (рис. 1).

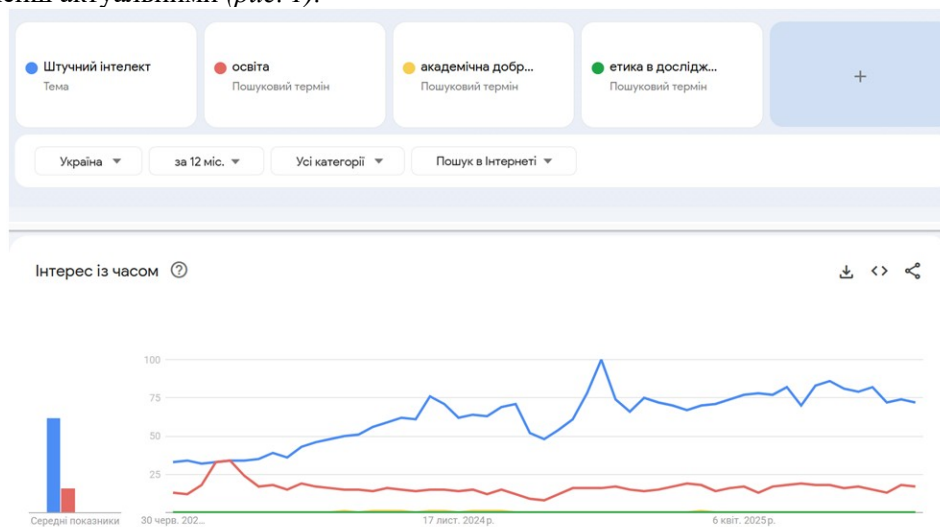

Рис.1. Результат порівняння пошукових запитів за ключовими словами (в Україні)

Генеративний штучний інтелект (ШІ) можна визначити як «технологію, що використовує моделі глибинного навчання для створення контенту, подібного до людського (наприклад, зображень, текстів), у відповідь на складні та різноманітні запити» [10]. В Україні визначення поняття «штучний інтелект», а також його цілей, принципів і завдань закріплено в **Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні**, затвердженій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. Відповідно до положень цього документа, **штучний інтелект** розглядається як організована сукупність інформаційних технологій, яка забезпечує виконання складних і комплексних завдань за допомогою системи наукових методів, алгоритмів аналізу та обробки інформації як отриманої ззовні, так і згенерованої у процесі функціонування системи. До функціональних можливостей таких технологій належить також формування та використання власних баз знань, моделей прийняття рішень, алгоритмів інформаційної обробки, а також визначення оптимальних способів досягнення заданих цілей [11].

Проблема академічної доброчесності набуває особливої актуальності у зв'язку з розвитком Інтернету, який значно спростив доступ до інформації. Для забезпечення якості освітніх послуг в Україні впроваджено міжнародні стандарти, спрямовані на запобігання плагіату як формі порушення академічної доброчесності, а також регламентовано правила її дотримання. Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту», академічна доброчесність визначається як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/ або наукових (творчих) досягнень» [12]. Цей Закон також встановлює чіткі правила дотримання академічної доброчесності та визначає відповідальність за її порушення. До основних видів порушень належать: академічний плагіат, фабрикація, самоплагіат, списування, фальсифікація, хабарництво, необ'єктивне оцінювання та надання допомоги здобувачам освіти [12]. Поняття академічної доброчесності є центральним елементом академічної культури, що ґрунтується на дотриманні чесності, довіри, поваги, справедливості, відповідальності та сміливості діяти. Ці принципи були вперше окреслені у праці «Фундаментальні цінності академічної доброчесності» (Конівіцька Т. Я., 1999 р.) і залишаються базовими засадами академічної доброчесності дотепер.

В Україні важливу роль у формуванні культури академічної доброчесності в закладах вищої освіти відіграють державні інституції, організації, центри, а також відповідні стратегії та проекти, спрямовані на забезпечення якості освіти. Зокрема, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти виконує ключову функцію у впровадженні принципів академічної доброчесності, взявши на себе відповідні повноваження на державному рівні.

Міністерство освіти і науки України спільно з Міністерством цифрової трансформації та за участі експертного середовища розробили рекомендації щодо відповідального використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти. Документ містить практичні настанови для різних цільових груп освітнього середовища (викладачів, студентів, адміністрацій ЗВО та науковців). Метою цих рекомендацій є «створення методичної основи для впровадження та раціонального використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти» [13]. У зазначеному документі також здійснено критичний огляд поширених у суспільстві уявлень про штучний інтелект, які часто мають характер міфів. Зокрема, спростовуються твердження про те, що технології ШІ становлять безпосередню загрозу академічній доброчесності, здатні повністю замінити викладачів або є надмірно затратними для впровадження у вищій освіті.

Інновації у сфері штучного інтелекту суттєво впливають на різні аспекти суспільного життя, зокрема на освітню галузь. Цей вплив особливо помітний у період повномасштабного вторгнення, коли більшість закладів освіти функціонують у дистанційному форматі, що ускладнює здійснення ефективного контролю за академічною та науковою діяльністю. «У просторі академічної доброчесності штучний інтелект присутній вже декілька років, проте поява такого сервісу як ChatGPT від OpenAI стала синонімом прояву академічної недоброчесності здобувачів освіти» [8]. Цей інструмент сьогодні широко використовується в академічному середовищі, що демонструє різноманітність функціональних можливостей штучного інтелекту у науковій діяльності та сприяє підвищенню ефективності дослідницьких і освітніх процесів. Водночас застосування ChatGPT викликає низку дискусійних питань щодо дотримання принципів академічної доброчесності, авторства й відповідальності, і наразі він є найпопулярнішим інструментом серед українських наукових кіл.

ChatGPT визначає себе як велику мовну модель, здатну «генерувати текст, подібний до людського, на основі заданого запиту чи контексту... він може використовуватися для різноманітних завдань обробки природної мови, таких як доповнення тексту, створення діалогів та переклад» [14]. З огляду на його розвинуті генеративні можливості, однією з ключових проблем у вищій освіті є те, що його можуть застосовувати для відповідей на екзаменаційні запитання, написання завдань і підготовки академічних текстів, при цьому сучасні версії програм для виявлення плагіату можуть не виявити такої діяльності.

Тобто у випадку академічного застосування ChatGPT деякі користувачі звикають покладатися не на своє критичне мислення, а на систему штучного інтелекту, яка видає відповідь без повного розуміння користувачем контексту. Відтак, можна говорити не лише про технічні чи функціональні аспекти інтеграції ШІ в освітній процес, а передусім про необхідність критичної оцінки впливу цих технологій на ціннісно-етичні орієнтири вищої освіти.

Етична відповідальність закладів вищої освіти передбачає не лише створення інституційних механізмів регулювання використання ШІ, але й формування у здобувачів освіти та викладачів навичок критичного мислення, здатності до самостійної інтелектуальної праці та дотримання принципів академічної доброчесності в цифрову епоху. Особливої уваги потребує баланс між інноваційністю та етичністю, тобто питання, де закінчується допустиме використання ШІ як допоміжного інструменту і починається порушення норм академічної поведінки.

Команда американської компанії «OpenGrowth.ai», яка зосереджена на інноваціях у сфері робочої сили, керованої штучним інтелектом, радить дотримуватись певних рекомендацій щодо етичного використання штучного інтелекту в академічних колах, зокрема «щоб штучний інтелект був корисним в етичній академічній роботі та, безсумнівно, забезпечував чесність цієї роботи, навчальні заклади повинні встановити конкретні стандарти щодо використання штучного інтелекту... така структура має бути розроблена для захисту як закладу, так і студента, а також повинна визнавати позитивний вплив штучного інтелекту на підвищення успішності в навчанні» [15].

У цьому контексті важливим є розроблення внутрішніх положень, інструкцій та етичних кодексів, які б регламентували допустимі форми взаємодії з ШІ-моделями у навчанні, викладанні та дослідженнях. Одним із можливих рішень цієї проблеми є оновлення систем перевірки текстових запозичень із метою забезпечення виявлення текстів, згенерованих за допомогою штучного інтелекту. Тобто, у контексті активного впровадження генеративних моделей штучного інтелекту, зокрема ChatGPT, виникає необхідність у розробленні інструментів, здатних виявляти випадки недоброчесного використання таких технологій у навчальному процесі.

Утім ефективність подібних детекторів залишається предметом наукових дискусій. З одного боку, вони дозволяють автоматизовано здійснювати первинну перевірку на відповідність принципам академічної доброчесності, а з іншого, точність їхніх висновків часто є умовною й залежить від багатьох факторів, зокрема від жанру, стилістики тексту та рівня мовної підготовки автора. Це зумовлює необхідність поєднання автоматизованих методів із людською експертизою, особливо в академічному середовищі, де недостовірні результати можуть призводити до неправомірних звинувачень або викривлення освітнього процесу.

У контексті інтеграції штучного інтелекту в освітній процес виникає необхідність у впровадженні практик його прозорого використання. Відтак, професорка Квебецького університету в Оттаві (Канада), головний дослідник французького проєкту «Партнерство з питань запобігання плагиату в університетах» (PUPP) Мартін Пітерс (Martine Peters) пропонує використовувати спеціальні логотипи [16] для прозорого позначення використання штучного інтелекту в академічних роботах, які слугуватимуть інструментами для підвищення прозорості та етичної відповідальності в освітньому середовищі (рис. 2). Застосування таких маркувальних практик сприяє формуванню культури академічної відповідальності та доброчесності в умовах цифровізації освіти. Логотипи як інструменти атрибуції дозволяють чітко розмежувати особистий і технологічний внесок у результат навчальної діяльності. Це, у свою чергу, може слугувати підґрунтям для розробки нових нормативних підходів до регулювання використання ШІ в академічному середовищі.

Рис. 2. Логотипи Мартіни Пітерс для прозорого використання ШІ [16]

Отже, як зазначається у Рекомендаціях щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти України, «атрибуція ролі ШІ в письмовому навчальному завданні не має призводити до суб'єктивного ставлення до завдання та його виконавця й звинувачень у потенційних порушеннях академічної доброчесності. Тому виконавець має не припустити порушень академічної доброчесності під час застосування ШІ та чітко відзначити роль ШІ в завданні, щоб уникнути звинувачень у порушенні академічної доброчесності» [13]. Ці ініціативи сприяють формуванню культури академічної доброчесності, де використання технологій відбувається з урахуванням принципів чесності, відкритості та відповідальності. Тому важливо враховувати також етичний вимір застосування

подібних інструментів. Детектори ШІ-контенту мають використовуватися не як засіб покарання, а як допоміжний механізм для формування у здобувачів освіти розуміння важливості самостійної роботи, критичного мислення та авторської відповідальності. У цьому контексті роль викладача трансформується: він має не лише перевіряти результат, а й супроводжувати процес навчання, пояснюючи ризики та наслідки недоброчесного використання технологій.

Таким чином, етичний вимір використання ШІ в освітній діяльності ЗВО не зводиться до технічного контролю чи санкційного впливу. Йдеться про ширший процес формування відповідального цифрового громадянства, у межах якого інноваційні інструменти. Він має використовуватись із усвідомленням наслідків для академічної автономії, якості знань і репутації інституцій. У цьому процесі освітній складник набуває визначального значення, оскільки саме через освіту можливо закладати підвалини для етичного та обґрунтованого використання ШІ в академічному середовищі.

Слід зазначити, що сьогодні науковцями все частіше обговорюються і переваги застосування інструментів штучного інтелекту в освітньому середовищі. Відомо, що такі технології можуть сприяти подоланню освітньої нерівності, зокрема шляхом компенсації обмежених можливостей студентів до індивідуалізованої підтримки. У цьому зв'язку заслуговує на увагу позиція директорки Університету Гріффіта (Австралія) Леоні Роуен (Leonie Rowan), яка зазначає, що ChatGPT має потенціал для підвищення навчальних результатів студентів із соціально вразливих верств населення, зокрема тих, хто не має можливості залучати додаткову індивідуальну підтримку у формі репетиторства [17]. Цей підхід засвідчує важливий соціальний вимір застосування штучного інтелекту у сфері вищої освіти, – потенційну здатність технологій ШІ компенсувати структурну нерівність у доступі до навчальних ресурсів. Інтеграція таких інструментів, як ChatGPT, у навчальний процес, може забезпечити персоналізовану підтримку студентам із соціально вразливих категорій, розширити можливості асинхронного й самостійного навчання, а також сприяти розвитку навичок критичного осмислення та автономного здобуття знань. У цьому контексті штучний інтелект розглядається не лише як засіб підвищення ефективності освітнього процесу, а й як інструмент забезпечення освітньої рівності.

Водночас реалізація такого потенціалу потребує врахування етичних викликів, які постають у площині академічної доброчесності. З одного боку, інструменти ШІ можуть виступати ресурсом академічної підтримки студентів, з іншого – створюють ризики їх недоброчесного використання, зокрема автоматизованого генерування письмових робіт без належного авторського внеску. Це зумовлює необхідність посиленої уваги до формування в студентів навичок академічної відповідальності, цифрової етики та самостійності в опрацюванні навчального матеріалу.

Отже, освітня відповідальність закладів вищої освіти у контексті впровадження ШІ-технологій полягає не лише в розробленні регламентів їх застосування, а й у забезпеченні педагогічного супроводу, що сприяє усвідомленому, справедливому та етичному використанню таких інструментів. Лише за таких умов технології штучного інтелекту можуть ефективно підтримувати академічну доброчесність і слугувати чинником зменшення освітньої нерівності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Використання ШІ в закладах вищої освіти поєднує як потенційні переваги, зокрема розширення доступу до навчального контенту, персоналізацію освітнього процесу та підтримку студентів із соціально вразливих груп, так і низку викликів, серед яких особливо важливими є ризики порушення академічної етики, проблеми авторства, питань інтелектуальної власності та підвищення ймовірності академічного шахрайства.

Академічна доброчесність у цифрову епоху потребує перегляду усталених підходів до оцінювання, викладання та дослідницької практики. Відповідальне впровадження ШІ має супроводжуватися розробленням етичних рамок, чітких інституційних політик, а також формуванням культури усвідомленого користування інноваційними технологіями. У цьому контексті важливо не лише регламентувати допустиме використання ШІ, але й розвивати критичне мислення, цифрову грамотність і ціннісні орієнтири здобувачів освіти.

Окрему увагу слід приділити позаакадемічному виміру використання ШІ, зокрема ризикам його залучення до масового генерування недостовірної або навмисно маніпулятивної інформації. Такі загрози можуть виникати як унаслідок обмежень мовних моделей, що іноді продукують правдоподібні, але некоректні твердження, так і в результаті навмисного використання технологій для поширення політично вмотивованої дезінформації або здійснення інформаційного впливу.

Список використаної літератури

1. Кречетова Д. Штучний інтелект в освіті: використовувати не варто ігнорувати. Де ставимо кому? *Нова Українська школа*. URL: <https://nus.org.ua/2025/05/28/shtuchnyj-intelekt-v-osviti-vykorystovuvaty-ne-var-to-ignoruvaty-de-stavymo-komu> (дата звернення: 02.07.2025).
2. Nassoura A. B. Applied Artificial Intelligence Applications In Higher Education Institutions: A Systematic Review. *Webology*. 2022. Vol. 3. No 19. P. 1168–1183.
3. Srisa-An Chetneti, Yongsiriwit Karn. Applying machine learning and AI on self automated personalized online

learning. *Fuzzy Systems and Data Mining V*. IOS Press. 2019. P. 137–145.

4. Clare J., Walker S., Hobson J. Can we detect contract cheating using existing assessment data? Applying crime prevention theory to an academic integrity issue. *International Journal for Educational Integrity*. 2017. Vol. 13. No 1. URL: <https://doi.org/10.1007/s40979-017-0015-4> (дата звернення: 03.07.2025).

5. Cotton D. R. E., Cotton P. A., Shipway J. R. Chatting and cheating: Ensuring academic integrity in the era of ChatGPT. *Innovations in Education and Teaching International*. 2023. P. 1–12. URL: <https://doi.org/10.1080/14703297.2023.2190148> (дата звернення: 03.07.2025).

6. ENAI Recommendations on the ethical use of Artificial Intelligence in Education / T. Foltyniek et al. *International Journal for Educational Integrity*. 2023. Vol. 19. No 1. URL: <https://doi.org/10.1007/s40979-023-00133-4> (дата звернення: 03.07.2025).

7. Горчинський С., Софілканич М., Горбенко І. Якість української освіти й академічна доброчесність: вплив застосування штучного інтелекту. *Академічні візії*. 2023. № 20. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.8022979> (дата звернення: 03.07.2025).

8. Філіпенко Л. В., Думанський О. В., Козак О. В. Академічна доброчесність в науковому та освітньому середовищі закладів освіти України: погляд крізь призму наявності штучного інтелекту. *Академічні візії*. 2023. № 19. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7966703> (дата звернення: 03.07.2025).

9. Ariyo Okaiyeto S., Bai J., Xiao H. Generative AI in education: To embrace it or not? *International Journal of Agricultural and Biological Engineering*. 2023. Vol. 16. No 3. P. 285–286. URL: <https://doi.org/10.25165/j.ijabe.20231603.8486> (дата звернення: 03.07.2025).

10. Generative AI and the future of education: Ragnarök or reformation? A paradoxical perspective from management educators / W. M. Lim et al. *The International Journal of Management Education*. 2023. Vol. 21. No 2. P. 100790. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2023.100790> (дата звернення: 03.07.2025).

11. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 02 груд. 2020 р. № 1556. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-shvalennyakoncepciyi-rozvitku-shtuchnogo-intelektu-vukrayini-s21220> (дата звернення: 25.06.2025).

12. Про освіту : Закон України. № 2145–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38–39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 25.06.2025).

13. Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти / А. Артюхов та ін. 2025. 56 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745301/> (дата звернення: 28.06.2025).

14. Baidoo-Anu D., Owusu Ansah L. Education in the Era of Generative Artificial Intelligence (AI): Understanding the Potential Benefits of ChatGPT in Promoting Teaching and Learning. *SSRN Electronic Journal*. 2023. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.4337484> (дата звернення: 03.07.2025).

15. Artificial Intelligence and Academic Integrity: Striking A Balance. *OpenGrowth Content Team*. URL: <https://www.blogs.opengrowth.com/artificial-intelligence-and-academic-integrity-striking-a-balance> (дата звернення: 20.06.2025).

16. Utilisation transparente de l'intelligence artificielle. *Martine Peters, chercheuse et professeure en science de l'éducation Directrice du Partenariat universitaire sur la prévention du plagiat*. URL: <https://mpeters.uqo.ca/utilisation-transparente-de-lintelligence-artificielle/> (дата звернення: 03.07.2025).

17. Miles J. What is ChatGPT and how will it change the world? *ABC (Australian Broadcasting Corporation)*. URL: <https://www.abc.net.au/news/2023-01-24/what-is-chatgpt-how-can-it-be-detected-by-school-university/101884388> (дата звернення: 03.07.2025).

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AS A CHALLENGE TO ACADEMIC INTEGRITY: THE ETHICAL DIMENSION OF EDUCATIONAL RESPONSIBILITY

Peleshok Olga

Doctor of Philosophy in Journalism (PhD), Assistant of the Department of Journalism
Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University

Introduction. The rapid development and widespread adoption of artificial intelligence (AI) technologies in educational environments have significantly transformed traditional conceptions of academic integrity. The use of generative AI tools such as ChatGPT and similar services is reshaping the way students complete academic assignments, introducing new challenges related to authorship, independence, and ethical responsibility. The absence of clearly defined normative-ethical frameworks and pedagogical strategies for implementing such technologies in education complicates the maintenance of academic integrity standards. This situation calls for a conceptual rethinking of the ethical foundations of education in the digital age.

Purpose. This study aims to conduct a comprehensive analysis of how AI tools affect academic integrity in higher education, with a specific focus on the ethical dimension of educational responsibility. The study seeks to identify ethical risks associated with the use of AI in academic contexts, to examine existing pedagogical practices, and to propose directions for establishing institutional mechanisms for the ethical application of AI technologies.

Methods. The research employs a systematic analysis to generalize approaches to academic integrity in digital contexts, a comparative-analytical method to examine international and national experiences with AI

implementation in education, content analysis of scholarly publications, policy documents, and institutional guidelines, and an interpretive analysis of ethical practices in the educational sphere.

Results. The findings indicate that the impact of AI on educational processes is not uniformly positive or negative. On the one hand, AI technologies facilitate personalized learning, broaden access to educational resources, and support academic success—particularly for students from socially disadvantaged groups. On the other hand, they present risks of academic misconduct, undermine the principles of authorship, and weaken the development of critical thinking and independent intellectual work. Most educational institutions lack clearly defined ethical frameworks or internal regulations governing the use of AI. Moreover, existing AI-detection tools are limited in accuracy and general applicability. Academic integrity is therefore proposed to be viewed as a dynamic ethical practice requiring adaptation to digital conditions and emerging forms of interaction with information technologies.

Originality. The originality of this study lies in its focus on the ethical dimension of AI use in academic contexts. The author suggests interpreting academic integrity not merely as a set of formal rules but as an interconnected system of ethical behavior shared between educators and students within the framework of digital transformation. For the first time, this study outlines the correlation between levels of digital culture, critical thinking skills, and the degree of adherence to academic integrity in the context of AI usage. A novel approach is proposed to distinguish supportive AI usage from violations of academic standards, based on the principles of transparency, openness, and authorial responsibility.

Conclusion. In contemporary education, AI should be regarded as a tool that requires ethical oversight. The development of institutional policies that regulate the acceptable use of AI in teaching, learning, and research is essential for maintaining academic integrity. The study proposes the following measures: the implementation of institutional guidelines for ethical AI usage; the enhancement of digital literacy and critical thinking among educational stakeholders; the development of transparent procedures for attributing AI-generated content in academic work; the integration of automated control tools with expert evaluation; and the support of pedagogical strategies that cultivate responsible engagement with AI. These steps are crucial for shaping a new academic culture capable of meeting the ethical challenges of the digital era.

Key words: academic integrity, artificial intelligence, education, ethics, ethical challenges, educational responsibility, ChatGPT.

References

1. Krechetova, D. (May 28, 2025). *Shtuchnyj intelekt v osviti: vykorystovuvaty ne varto ighnoruvaty. De stavymo komu?* [Artificial Intelligence in Education: To Use or Not to Ignore – Where Do We Place the Comma?] Nova Ukrainska shkola. Retrieved from: <https://nus.org.ua/2025/05/28/shtuchnyj-intelekt-v-osviti-vykorystovuvaty-ne-varto-ignoruvaty-de-stavymo-komu/>
2. Nassoura, A. B. (2022). Applied Artificial Intelligence Applications In Higher Education Institutions: A Systematic Review. *Webology*, 19(3). [in English].
3. Srisa-An, C., & Yongsiriwit, K. (2019). Applying machine learning and AI on self automated personalized online learning. In *Fuzzy Systems and Data Mining V* (pp. 137-145). IOS Press. [in English].
4. Clare, J., Walker, S., & Hobson, J. (2017). Can we detect contract cheating using existing assessment data? Applying crime prevention theory to an academic integrity issue. *International Journal for Educational Integrity*, 13, 1-15. Retrieved from: <https://doi.org/10.1007/s40979-017-0015-4> [in English].
5. Cotton, D. R. E., Cotton, P. A., & Shipway, J. R. (2023). Chatting and cheating: Ensuring academic integrity in the era of ChatGPT. *Innovations in Education and Teaching International*, 1–12. <https://doi.org/10.1080/14703297.2023.2190148> [in English].
6. Foltynek, T., Bjelobaba, S., Glendinning, I., Khan, Z. R., Santos, R., Pavletic, P., & Kravjar, J. (2023). ENAI Recommendations on the ethical use of Artificial Intelligence in Education. *International Journal for Educational Integrity*, 19(1). <https://doi.org/10.1007/s40979-023-00133-4> [in English].
7. Ghorchynskij, S. V., Sofilkanych, M. I., & Ghorbenko, I. F. (2023). *Jakistj ukrainskoho osvity j akademichna dobrochesnistj: vplyv zastosuvannja shtuchnoho intelektu* [The Quality of Ukrainian Education and Academic Integrity: The Impact of Artificial Intelligence Implementation] Akademichni viziji, (20). Retrieved from: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/407> [in Ukrainian].
8. Filipenko, L. V., Dumanskyi, O. V., & Kozak, O. V. (2023). *Akademichna dobrochesnist v naukovomu ta osvitnomu seredovyschi zakladiv osvity Ukrainy: pohliad kriz pryzmu naiavnosti shtuchnoho intelektu* [Academic Integrity in the Scientific and Educational Environment of Ukrainian Higher Education Institutions: A Perspective Through the Lens of Artificial Intelligence] Akademichni viziji, (19). Retrieved from: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7966703> [in Ukrainian].
9. Ariyo Okaiyeto, S., Bai, J., & Xiao, H. (2023). Generative AI in education: To embrace it or not?. *International Journal of Agricultural and Biological Engineering*, 16(3), 285–286. <https://doi.org/10.25165/j.ijabe.20231603.8486> [in English].
10. Lim, W. M., Gunasekara, A., Pallant, J. L., Pallant, J. I., & Pechenkina, E. (2023). Generative AI and the future of education: Ragnarök or reformation? A paradoxical perspective from management educators. *The International Journal of Management Education*, 21(2), 100790. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2023.100790> [in English].
11. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku shtuchnoho intelektu v Ukraini: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 02.12.2020 № 1556 [On the Approval of the Concept of Artificial Intelligence development in Ukraine]. Retrieved from:

<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennyakoncepciyi-rozvitku-shtuchnogo-intelektu-vukrayini-s21220> [in Ukrainian].

12. Pro Osvitu. Zakon Ukrainy № 2145-VIII vid 05.09. 2017 [On Education: the Law of Ukraine No. 2145-VIII of 05 September 2017]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady [Information of the Verkhovna Rada]*, 38-39. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

13. Artiukhov A., Demchuk P., Dubno O., Zakharchenko T., Klymchuk S., Kobrin A., & Shebanov O. (2025). *Rekomendatsii shchodo vidpovidalnoho vprovadzhennia ta vykorystannia tekhnolohii shtuchnogo intelektu v zakladakh vyshchoi osvity* [Recommendations for the responsible implementation and use of artificial intelligence technologies in higher education institutions] Retrieved from: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745301/> [in Ukrainian].

14. Baidoo-Anu, D., & Owusu Ansah, L. (2023). Education in the Era of Generative Artificial Intelligence (AI): Understanding the Potential Benefits of ChatGPT in Promoting Teaching and Learning. *SSRN Electronic Journal*. Retrieved from: <https://doi.org/10.2139/ssrn.4337484> [in English].

15. Artificial Intelligence and Academic Integrity: Striking A Balance. (2024, 29 жовтня). *OpenGrowth Content Team*. Retrieved from: <https://www.blogs.opengrowth.com/artificial-intelligence-and-academic-integrity-striking-a-balance>

16. *Utilisation transparente de l'intelligence artificielle*. Martine Peters, chercheuse et professeure en science de l'éducation Directrice du Partenariat universitaire sur la prévention du plagiat. Retrieved from: <https://mpeters.uqo.ca/utilisation-transparente-de-lintelligence-artificielle/>

17. Miles, J. (January 23, 2023). *What is ChatGPT and how will it change the world?* ABC (Australian Broadcasting Corporation). Retrieved from: <https://www.abc.net.au/news/2023-01-24/what-is-chatgpt-how-can-it-be-detected-by-school-university/101884388>

Авторське право ©2025 автори, всі права захищено. Автори погоджуються, що ця стаття залишається у відкритому доступі на умовах Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Отримано редакцією 4.07.2025 р.
Прийнято редакцією 4.08.2025 р.
Опубліковано 1.09.2025 р.

УДК 378:001.895

DOI: 10.31376/2410-0897-2025-2-58-48-57

АДАПТИВНЕ МІКРОНАВЧАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

Япринець Тетяна Сергіївна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри будівництва та професійної освіти

Полтавський державний аграрний університет

e-mail: japrinezts@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-5844-3520

Онїпко Валентина Володимирівна

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри будівництва та професійної освіти

Полтавський державний аграрний університет

e-mail: valentyna.onipko@pdau.edu.ua

ORCID ID: 0000-0002-2260-971X

У статті розглянуто теоретичні та практичні аспекти впровадження адаптивного мікронавчання як інноваційної освітньої технології в систему професійної підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі. Проаналізовано сутність мікронавчального підходу, його ключові принципи, переваги та потенціал персоналізації освітнього процесу. Представлено дидактичну модель побудови мікронавчальних модулів з урахуванням когнітивних рівнів складності та особливостей аграрної тематики. Описано результати педагогічного експерименту, що підтверджують підвищення академічної успішності, мотивації та психологічної залученості студентів завдяки використанню мікромодулів. Акцентовано увагу на необхідності створення організаційно-педагогічних умов для успішної імплементації технології. Визначено перспективи подальших досліджень у контексті цифровізації аграрної освіти.

Ключові слова: адаптивне мікронавчання, аграрна освіта, професійна підготовка, персоналізоване навчання, інноваційні освітні технології.

Постановка проблеми. Сучасна система професійної підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі зазнає суттєвих трансформацій під впливом цифровізації, глобалізаційних процесів, стрімкого зростання обсягів інформації та підвищених вимог до практичної компетентності випускників. В умовах динамічного розвитку агропромислового виробництва та аграрної освіти традиційні освітні підходи дедалі менше відповідають актуальним потребам ринку праці, який вимагає від здобувачів не лише ґрунтовних теоретичних знань, а й високої здатності до адаптації, уміння швидко орієнтуватися в умовах змінних технологічних середовищ, застосовувати інноваційні рішення, ефективно працювати з інформаційними системами та здійснювати професійну комунікацію. Однією з провідних освітніх тенденцій, що здатна стати дієвою відповіддю на ці виклики, є впровадження адаптивного мікронавчання як інноваційної освітньої